

PO VASEH IN ZASELKIH KANALSKE DOLINE

Mi in matična dežela

Prvič se je zgodilo, da je tako reprezentativna, politično heterogena dvaindvajsetčlanska delegacija predstavnikov naše narodnostne skupnosti v Italiji uradno obiskala matično deželo-socialistično republiko Slovenijo.

Našo delegacijo je sprejel predsednik izvršnega sveta Slovenije Stane Kavčič, ki je v uvodu upravičeno dejal, da smo Slovenci, kljub težki zgodovini, postali zdaj samozavesten, napreden in delaven narod.

Predstavniki slovenske narodnostne skupnosti, med katerimi so bili tudi predstavniki beneških in kanalskih Slovencev, pa so slovensko vlado in njenega predsednika obvestili predvsem o najbolj perečih problemih Slovencev, živčih v Italiji. Tako so upravičeno povedali, da slovenski človek v Italiji še vedno ni enakopraven državljani, ker ne uživa nekaterih najosnovnejših nacionalnih pravic. Tako Slovencem v Benečiji še ni priznan status narodnostne manjšine, slovenski jezik na Goriškem ne uživa nobenih pravic, prav tako pa so tudi pravice slovenskega jezika v mestu Trst skrajno omejene. Nezadovoljiva je struktura slovenskega šolstva in udeležba Slovencev v javnih službah. Podpore slovenskim organizacijam so še skrajno nezadostne. Opozorili so tudi na potujčevanje in razlašanje slovenske zemlje. Zato je upravičena želja zamejskih Slovencev po večji koordinaciji pri skupnem narodnoobrambnem delu, po učinkovitejšem ukrepanju mešane komisije za narodnostni manjšini in tudi po tem, da bi bila javnost v matični deželi bolj poučena o življenju Slovencev v Italiji.

Predsednik izvršnega sveta SR Slovenije Stane Kavčič je izrazil zadovoljstvo, da je lahko poslušal in zvedel za probleme Slovencev v Italiji, kajti obisk je omogočil ponoven pregled položaja slovenske manjšine na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji kot spoznanje dodatnih elementov za uspešnejše razreševanje problemov, ki se na tem področju pojavljajo. Zato je upravičeno lahko izrazil prepričanje, da prav na podlagi dobrososedskih odnosov z Italijo ustvarjamo vse pogoje za uresničevanje nemotnega nacionalnega, kulturnega in gospodarskega razvoja Slovencev v Italiji. V zvezi s tem se je zavzel za nadaljnje poglobljanje stikov med matičnim narodom in slovensko manjšino ter njenimi organizacijami v Italiji. Ob koncu razgovora pa je zagotovil delegaciji, da bo Slovenija v teh prizadevanjih nadaljevala in nudila slovenski narodnostni skupnosti v Italiji vso možno podporo.

Ob stoletnici smrti Prešernovega brata Jurija smo obiskali Ovčjo ves

Kljub usodi zgodovine smo v Ovčji vesi naleteli na pisan spomenik slovenstva na spominsko ploščo Jurija Prešerna, vzdano ob vhodu v cerkev svete Trojice

7. oktobra 1868. leta, torej natančno pred sto leti, je Prešernova sestra Lenka zatisnila trudne oči svojemu in pesnikovemu bratu, župniku Juriju Prešernu na njegovi zadnji postaji življenjske poti — v Ovčji vesi, v Kanalski dolini. Tu, v Ovčji vesi (nerazumljivo, kako so mogli Italijani to vas preimenovali v Valbruno), se je končalo življenje triinšestdesetletnega Jurija, brata največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna. Zato smo ob tej priložnosti obiskali to vasico, ki je žal, danes že precej izgubila svoj nekdanji izrazito slovenski značaj, čeprav ne leži daleč od avstrijsko - italijansko - jugoslovanske tromeje.

Iz Trbiža moramo pri Žabnicah zaviti na levo čez progo in se najprej zaustavimo ob izhodiščni postaji žičnice na slovečo slovensko romarsko pot na Višarje. Od tod je morda samo še kak kilometer daleč do Ovčje vasi, izrazite slovenske alpske vasi, o kateri že ime samo priča, da so morali to nekoč zelo gojiti številne črede ovac. Ko se bližate tej čudoviti slovenski pastirski vasi, se ne moreš znebiti občutka, kako lepo in skladno leži ob vstopu v eno najlepših dolin v Julijcih, v dolino Zajzero. Na jugu pa Ovčjo ves obdajajo visoki vršaci: Viš, Špič nad Policami ali Montaž in Podaljšana Špiča, zares strmi, koničasti alpski vrhovi, samo nekaj sto metrov nižji od očaka Triglava. In zato ni nič čudnega, če je vsa ta lepota bila tako ljuba tudi pesniku Julijskih Alp, Juliju Kugyju, ki je ta predel slovenskih gora tako prečudovito opisal v svojih številnih planinsko leposlovnih delih in ponesel slavo naših gora tako daleč v svet.

In v tej prelepi vasi je torej pred sto leti umrl kot župnik Prešernov brat Jurij, ki so mu po smrti postavili to lepo nagrobno ploščo v spomin in to v slovenskem jeziku. In predvsem temu

nagrobniku v slovenščini, eni redkih pisanih in trajnih prič slovenstva na teh tleh, je veljala še naša posebna pozornost.

Zato smo se napotili proti farni cerkvi, kjer je nekoč maševal, pridigal in živel Prešernov brat. Bela, marmorna plošča, je vzdana na levi strani od vhoda v cerkev svete Trojice v Ovčji vesi. Ko smo stali pred ploščo, smo brali v sto let stari slovenščini:

Tukej počivajo častitljivi gospod fajmošter JURI PREŠERN, ki so službo fajmoštra 30 let opravljali. Rojeni 24. marca 1805., umrli 7. oktobra 1868.

Blagor jim, kateri v Gospodu zaspe, v slavi nebeški se tam prebude!...

Kar prijetno nam je bilo pri srcu, ko smo prebrali zgoraj navedeni slovenski napis, hkrati pa smo bili tudi presenečeni, ker je bila plošča tako lepo očiščena in varovana. In ob tej priložnosti moramo še zapisati, da je imel pri ohranitvi tega napisa v slovenščini precej zaslug tudi pokojni župnik v Ovčji vesi, gospod Ivan Guyon, beneško slovenski rojak, ki je že na smrtni postelji na prošnjo iz Slovenije dal Jurijev nagrobnik očistiti in obnoviti na njem že zbledle črke. Žal je župnik Guyon leta 1966. umrl in bil, prav tako, žal, poslednji slovenski duhovnik v tej vasi.

Jurijev nagrobni spomenik v slovenščini je torej ostal kot eden izmed redkih spomenikov slovenstva v teh krajih. Zapisali smo že, da je danes Ovčja ves v glavnem izgubila svoj slovenski značaj, saj je v njej zdaj ostalo samo še kakih deset slovenskih družin. Vzrok za to pa moramo iskati predvsem v usodi zgodovine, ki se je poigrala s Slovenci v teh krajih. Kanalska dolina je bila namreč vse do razpada Avstroogrske 1918. leta pod njeno oblastjo in je prišla šele po prvi svetovni vojni pod Italijo.

Junija 1939. leta pa sta se Hitler in Mussolini sporazumela o preselitvi nemškega prebivalstva iz Južne Tirolske in Kanalske doline v Avstrijo, oziroma v Nemčijo. Takrat so dali na temelju tega sporazuma prebivalcem neitalijanske narodnosti (s tem seveda tudi Slovincem!), ki so bili do leta 1918. avstrijski državljani pravico, da se lahko prostovoljno izjavijo za Italijo ali pa za Nemčijo.

Opcija v tem smislu je bila zaključena 31. decembra 1939. leta. Seveda zanima nas predvsem rezultat te opcije v Kanalski dolini. Za Nemčijo je takrat optiralo 4576, za Italijo pa 337 prebivalcev. Ne za to in ne za ono stran pa ni glasovalo 690 upravičencev omenjenega sporazuma. Seveda

so začeli s preseljevanjem takoj po opciji. Vendar pa je druga svetovna vojna, ki je medtem izbruhnila, v glavnem preprečila izseljevanje in se je takrat izselilo samo kakih 700 prebivalcev.

Zanimivo pri vsem tem je tudi to, da se Slovenci v glavnem niso poslužili opsijske pravice. Vendar pa smo pri vsem tem Ovčjo ves le izgubili. Kot smo že zapisali, je doma v vasi ostalo samo deset slovenskih družin, medtem ko so ostali Slovenci iz Ovčje vesi odšli v Nemčijo, v njihove domove pa so se naselili Italijani.

Toda, kljub vsem tem dejstvom, ostaja Ovčja ves slovenska vas, ki ni pomebna samo zaradi svoje lepote in lege v Julijcih, temveč predvsem zato, ker je v njej župnikoval svoja poslednja leta in tudi umrl ter bil tam pokopan Jurij Prešeren, brat največjega slovenskega pesnika. S tem pa je Ovčja ves prešla tudi v slovensko literarno zgodovino, v prešernoslovje in ne navsezadnje v splošno slovensko zgodovino. Hkrati pa je dragocena za nas tudi v tem, ker ima v svoji sredi dragocen spomenik slovenstva — Jurijev nagrobnik v slovenskem jeziku. In zato smo se ob stoletnici Jurijeve smrti spomnili vsega tega ter znova obiskali Ovčjo ves v Kanalski dolini.

Konzorcij za razvoj turizma v Nadiški dolini

Pretekli četrtek so se na sedežu špeterske občine sestali pod predsedstvom podpredsednika deželnega odbora in odbornika za turizem Enza Mora župani vseh sedmih občin Nadiške doline, oni iz Praprotne in občinski tajniki teh občin. Sestanka so se udeležili tudi predsednik planinskega društva iz Cedada rag. Plano, Antonio Vanon in tehniki inž. Mario Mullig, arh. Valentino Simonitti ter arh. Nordio.

Namen sestanka je bil, da bi prisotnim deželni odbornik za turizem obrazložil načrt, ki ga ima deželna v programu, da se ojači turizem na tem področju videmske pokrajine, ki je smatrano za peto turistično področje splošnega načrta, kjer bo dežela izvedla razne infrastrukture, da bo valorizirala Matajur in vse njegove okoliške doline.

Po govoru deželnega prisednika Enza Mora in številnih intervencijah županov, ki so obrazložili nujne potrebe posameznih občin, da bi se mogel realizirati predvideni načrt, so sklenili, da bodo ustanovili konzorcij med vsemi osmimi zainteresiranimi občinami in sicer med občinami Špeter, Sovodnje, Podbonesec, Sv. Lenart, Srednje, Grmek, Dreka in Praprotno. Na istem sestanku so poverili prisotnim tehnikom nalogo, da pripravijo načrt tako za ureditev področja Matajura kot za ostale občine Nadiške doline.

V Švici ustanovili Društvo slovenskih izseljencev Beneške Slovenije

Pred kratkim so se v švicarskem mestu Orbe zbrali beneškoslovenski izseljenci in ustanovili Društvo slovenskih izseljencev Beneške Slovenije. Na ustanovni občni zbor društva so prišli naši rojaki tudi iz drugih švicarskih mest in krajev.

Ustanovitev društva je vsekar pomemben dogodek za beneške Slovence, saj je znano dejstvo, da jih večina živi v tujini, kamor jih je prisilila ekonomska nujna. Zato ni nič čudnega, če je v statutu novoustanovljenega društva zapisano, da je namen društva združiti izseljence slovenske narodnostne skupnosti iz Terske, Nadiške, Rezijske in Kanalske doline, iz videmske pokrajine in pospešiti med njimi

socialno-ekonomske ter kulturne študije za globlje poznavanje problematike omenjenih dolin. V statutu je dalje zapisano, da se bo društvo zavzemalo za kulturno izmenjavo s slovenskimi društvi v Italiji z namenom zaščite slovenskega jezika, folklorne in kulture v videmski pokrajini. V statutu je dalje še zapisano, da je društvo absolutno neodvisno od kakršnekoli politične organizacije.

Pridružujemo se željam in čestitkam ob ustanovitvi društva beneških Slovencev v Švici, hkrati pa želimo, da bi si podobna društva ustanovili naši rojaki v tujini povsod, kjer živijo. Saj vemo, da jih je mnogo v Belgiji, Franciji, Zahodni Nemčiji in

drugih deželah in takšna društva bi jim ne omogočila samo združevanje med seboj, temveč tudi organizirane in tesnejše stike z domovino, kar je vsekakor pomemben činitelj v življenju slehernega pripadnika neke nacionalne skupnosti.

Na drugi strani pa bodo podobna društva, kot že ustanovljeno društvo v Švici, tudi na zunaj manifestirala prisotnost Slovencev iz videmske pokrajine v družbenem, kulturnem in političnem življenju, tako v tujini kot doma. Pravimo sicer, da prva lastovka še ne pomeni pomladi, vendar smo v tem primeru prepričani, da bodo rojakom iz Švice kaj kmalu sledili tudi rojaki iz drugih dežel in držav.

Velika škoda zaradi slabega vremena

Deželni tehniški obiskali Tavorjano in Idrijsko dolino

Po dolgem času je zopet prikalo blede sonce na izpranem nebu, a škoda, ki so jo povzročili hudi nalivi se kljub lepemu vremenu ne bo tako hitro popravila.

V Tavorjani je voda, potem ko je poplavlila vso vas, dosegla tudi Tojan. V Podbonescu je voda vdrla v občinsko hišo in po cestah drla s tako silo, da je premaknila nekatere avtomobile, ki so tam parkirali. Na cesti, ki vodi v Mersin in na oni, ki vodi v Ronc, se je utrvalo več zemeljskih plazov, ki so za dlje časa ovirali promet. V občini Sovodnje je deževje povzročilo tudi precej škode. Pretrgane so bile vse telefonske zveze. Vsi pritoki Aborne in Maline so tako narasli, da so prestopili bregove in poplavlili ceste. Polja so sedaj pokrita z naplavinami v nekaterih krajih za več kot en kilometer daleč. Tako je uničen ves letošnji pridelek kornu-

ze in še drugo leto se bodo poznale posledice letošnjih poplav. Zaradi plazov so bile za več časa izolirane kar štiri vasi: Brdca, Pečnje, Duš in Jelina.

Na teritoriju občin Sv. Lenart, Grmek, Srednje in Dreka je slabo vreme povzročilo več ali manj enako škodo.

Tudi »pedemontana« med Ahtnom in Čedadom je utrpela precej škode. Poplavljenih je bilo več cest in poškodovani pridelki, ki so bili na njivah.

V Tavorjani so se sestali deželni funkcionarji in občinski svetovci, da so skupaj proučili, kaj je potrebno ukreniti, da bi bila prizadetim kmetom vsaj delno povrnjena škoda. Ista komisija si je potem ogledala škodo tudi v Idrijski dolini in se tam sestala s praprotiškim županom Brunom Bernardom in nekaterimi svetovalci.

Iz Nadiške doline

ČEDAD

Več prehodov preko meje z avtomobili vedno manj z avtobusi

Mali obmejni promet vidno narasča, a kot so pokazale nekatere statistike, gredo ljudje preko meje raje z avtomobili, medtem ko se jih poslužuje avtobusa vedno manj, čeravno imajo kar dobre zveze za povratek.

Meseca septembra je avtobus, ki povezuje Čedad s Tominom, prepeljal samo 2903 potnikov iz Italije v Jugoslavijo in 2199 v obratno smer. Skozi obmejni prehod v Učej pa je avtobus prepeljal 122 potnikov v eno in 119 v obratno smer.

Sv. Peter Slovenov

Regulacija Kosce

Končno bodo regulirali tudi hudournik Kosco, ki tako pogostoma prestopa bregove in dela veliko škodo, ker poplavlja polja in travnike. Te dni so pod pokroviteljstvom pokrajinske ustanove za gorsko gospodarstvo začeli urejati nasipe pri Ažli, na kraju kjer se v Kosco steka Aborna. Za delo je deželno prispedništvo za kmetijstvo nakazalo 50 milijonov lir.

Posojilo za asfaltiranje cest

Občinski svet, ki se je sestel za izredno zasedanje pod predsedstvom župana Gina Corrediga, je med drugim sklenil, da bodo vzeli 24 milijonov lir posojila za asfaltiranje nekaterih cest. Nadalje so sprejeli načrt za napeljavno centralne kurjave in strokovni šoli, kar bo stalo 5 milijonov lir in bodo dobili 60% deželnega prispevka. Ob zaključku pa so razpravljali še o vojaških služnostih in so izglasovali v zvezi s tem posebno resolucijo.

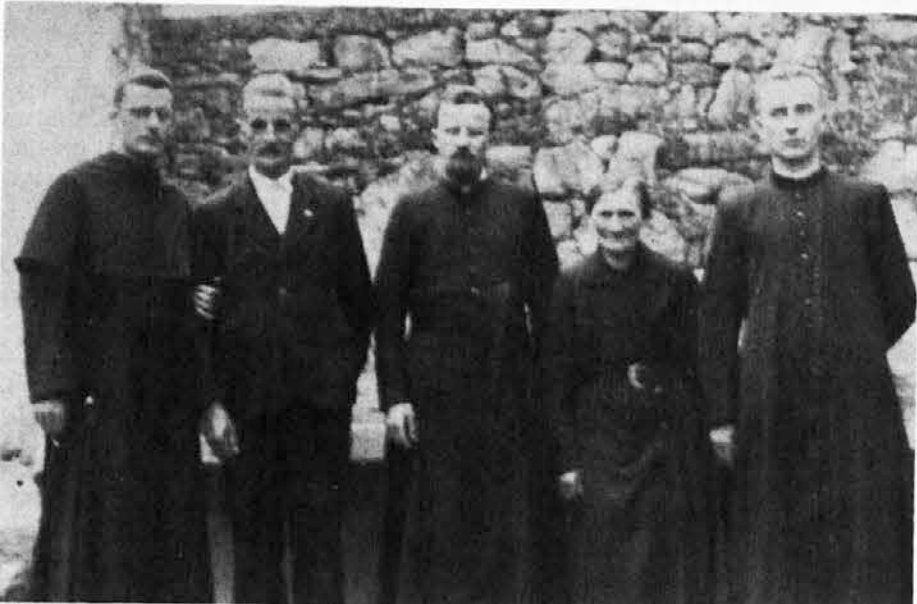
V Klenjah bodo ojačili vodovod

Deželno prispedništvo za kmetijstvo je dodelilo špeterski občini 10 milijonov in 500 tisoč lir prispevka za ojačenje vodovoda v Klenjah. V tej vasi je namreč do-

stikrat, posebno v poletnih mesecih, primanjkovalo vode.

Umrl je Evgen Blazutič iz Puoja

Dne 27. septembra letos se je raznesla kot blisk po vseh naših vaseh žalostna novica, da je v čedadski bolnici za vedno zatisnil oči, v starosti 85 let, Blazutič

Na sliki Blazutičeva družina: z leve proti desni don Ciro, oče Blazutič, pater Marko, mati Marija in župnik Fortunat

AHTEN

Uradna otvoritev nove ceste Ahten-Porčinj

Preteklo nedeljo so v prisotnosti deželnega odbornika za kmetijstvo Comellija in drugih zastopnikov oblasti uradno otvorili novo cesto, ki vodi iz Ahtna v slovensko hribovsko vasico Porčinj. Cesta je dolga kakih pet kolometrov in so jo pred parimi meseci asfaltirali z deželnimi prispevki.

Kot vemo, je bila ta vasica ena tistih redkih, ki še do nedavnega ni bila povezana z dolino. Cesto so gradili toliko in toliko let, in ljudje so večkrat obupali, ker so mislili, da ne bo nikdar končana.

Evgen iz Puoja pod Gorenjim Brnasom.

Pokojni Blazutič je bil poznan po vseh naših dolinah zaradi poštenosti in globoke vere. Bil je oče devetih otrok in čeprav nepremožne družine, je kar tri izšolal za duhovnike, kateri so, po njegovem vzgledu, vsi poštene in zavedni Slovenci.

Don Ciro ima kar tri doktorate, licenco cerkvenega prava, profesor gregorjanskega petja, učitelj svetih skladb in drugo. Ima vse kvalitete, da je lahko izvoljen za sinodalnega sodnika. Sedaj je asistent zelo važne otroške dobrodelne ustanove v Modeni.

Pater Marko je proveditor zelo važnega šolskega centra za osnovne, srednje in višje šole v Tajlandiji, kjer je spoštovan kot visoka osebnost.

Gospoda Fortunata, ki je sedaj za župnika v Iplisu pri Čedadu, pa pozna vsa Beneška Slovenija kot vnetega borca za človeške in narodnostne pravice.

Za šolanje treh otrok v najhujši stiski in gospodarski krizi, od 1928. do 1929. leta, je moral pokojni Blazutič delati noč in dan, da bi ne zabredel v dolgove, saj poznamo našo zemljo, da je skop in ne povrne truda, ki jo vanjo vlagata tisti, ki jo obdelujejo!

«Uboge so naše grive, reven je naš grunt, a kljub temu nas je s pridnimi očetovimi rokami, kar tri spraval pred božji oltar», pravi župnik Fortunat.

Kako je bil oče Blazutič priljubljen in spoštovan med beneškim ljudstvom, je pokazal njegov velikanski pogreb, ki se je vršil 28. septembra, najprej v Iplisu, nato pa v Gorenjem Brnasu, kjer je hotel biti pokopan v svoji domači zemlji, katero je globoko ljubil.

Večna luč naj mu sveti in naj v svoji zemlji v miru počiva.

Izpod Matajurja

Krožna panoramična cesta na Matajur dograjena

Končno je krožna panoramična cesta, ki vodi iz Ložca v vas Matajur, dograjena in tudi asfaltirana. To bo brez dvoma mnogo pripomoglo, da se bo okrepil turizem tudi na tem področju. Pa ne samo to. Mnogo bo s tem pomagano tudi domačinom, ki imajo tam okoli svoje pašnike in gozdove, ker jim bodo ti sedaj lažje dostopni. Stroški za to delo znašajo 52 milijonov lir.

S tem prvim traktom se je ustvarila krožna pot, kajti nova cesta se priključi v Matajurju k oni, ki vodi v dolino in potem naprej v Čedad. Sedaj bi bilo potrebno asfaltirati tudi cesto med Mašerah in Čeplesišči. Ljudje upajo, da bo prišlo kmalu do te realizacije, saj jo ima pokrajinska uprava že v načrtu.

V Mašerah imajo novo cerkev

V nedeljo, dne 13. oktobra je bilo v Mašerah, mali vasi pod Matajurjem, veliko slavlje, ker so blagoslovili in uradno otvorili novo cerkev. Cerkev je blagoslovil v prisotnosti številnih duhovnikov iz Nadiške doline in domačinov pomožni škof mons. Pizzoni. Nova cerkev spada pod trčmunska faro.

Nesreča ne počiva

V čedadsko bolnico so morali peljati 41-letnega Alojza Cernoja, ker se je prevrnil s svojim motociklom in si pri padcu zlomil desno ramo. Ozdravil bo v enem mesecu.

Ponesrečil se je tudi 48-letni Ivan Vogrig iz Sovodenj. Ko je sekal v gozdu drevje, se je pri zamahu s sekiro uredil v levo uho. Ozdravil bo v 20 dneh.

Fojda

Iz občinske seje

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta, ki se je vršilo dne 9. oktobra, so med drugim sklenili, da bodo sprejeli načrt za ureditev nekaterih občinskih cest, posebno tistih, ki povezujejo med seboj zaselke v Fojdi in ono, ki vodi v Raščak.

Celotni stroški za ta dela bodo znašali 7 milijonov lir, ki jih bo krila 80% država, za ostalo pa bo občina vzela posojilo. Še predno pa bodo začeli urejati ceste, bodo zgradili tudi kanalizacijo, za kar je občinska administracija že dosegla poseben prispevek.

Na istem zasedanju je občinski svet imenoval za člana ECA (občinska podpora ustanova) Parida Fioritta na mesto Marcella Cavalla, ki se je preselil v Sedegliano.

Nato je občinski svet prosil za obnovo občinske lovske rezerve na vsem občinskem teritoriju izvzemši privatna področja, do konca leta 1972.

Ob koncu zasedanja je župan prisotne informiral, da je prizivno sodišče iz Palerma obsodilo Salvatorja Scaliya iz Sicilije na triletno prisilno bivanje v občini Fojda. Po dolgi diskusiji, v katero so posegli svetovalci manjšine in večine, je svet enoglasno sklenil, da bodo zahtevali, naj palermsko prizivno sodišče spremeni svojo odločitev, kajti težko ekonomsko in finančno stanje, v katerem se nahaja občina Fojda, ne more zadostiti niti potrebam svojih občanov, katerih več kot 10% je primorana iskati si dela v inozemstvu in da zato ni mogoče najti

zaposlitve in stanovanja »priseljencu« iz Sicilije.

Letos je več kot 300 šolarjev

V začetku letošnjega šolskega leta je bilo vpisanih v vse šole občine Fojde nad 300 šolarjev. V osnovnih šolah jih je 216 in sicer: v Fojdi 109, v Campeju 62, v Čeneboli (slovenska vas), 14, v Raščaku (slovenska vas) 12, v Ronkih 15, in v Podcerkvi (slovenska vas) 4. V srednje šole v Fojdi pa se je letos vpisalo 121 šolarjev (20 več kot lansko leto). V otroški vrtci v Fojdi je vpisanih 60 otrok.

Občinska administracija je organizirala prevoz otrok, tako za one, ki obiskujejo srednje šole, kot za najmlajše v otroškem vrtcu.

Ureditev panoramične ceste

Fred nedavnim so začeli urejati panoramično cesto, ki vodi v Čenebolo. Od nje bodo imeli koristi tudi druge tamkajšnje vasi ne samo zato, ker se bo tod okoli valoriziralo turistično področje, ampak jim bodo tako bližji tudi gozdovi in senožeti. Stroške za to javno delo je prevzela nase deželna uprava.

Iz Idrijske doline

Iz občinske seje v Prapontnem

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta so med drugim sprejeli tudi načrt za ureditev ceste, ki vodi od čedadke občinske meje v Sv. Peter pri Selišču. To delo bo stalo 24 milijonov lir in jih bo 80% financirala država. Uredili bodo tudi cesto, ki vodi iz Pojan v Novakovce, za kar bodo dobili deželni prispevek.

Padel je z motorja

Anton Kodromaz iz Kodromacev se je pretekli teden zaradi spolzke ceste zvrnil z motorja in se pri padcu precej močno poškodoval po glavi. V čedadski bolnici so ga sprejeli na zdravljenje s prognozo 15 dni.

TAVORJANA

Razlastitev nekaterih zemljišč

Občinski svet iz Tavorjane, ki se je sestel za izredno zasedanje, je odločil, da se razlaste nekatere parcele, ki so potrebne za razširjenje ceste Ronke-Tojan. Ta ukrep je bil potreben zato, ker so nekateri lastniki odklonili odstop zemljišča.

Sekcija krvodajalcev

Tudi naša občina, kot mnoge v naši deželi, je ustanovila sekcijo krvodajalcev. Uradno so jo odprli dne 8. septembra z blagoslovitvijo lastnega prapora ob prisotnosti številnih oblasti. Ob tej priliki so postavili tudi več kjoskov za pokušnjo tipičnih lokalnih vin in organizirali tudi srečelov.

REZIJA

Huda ura povzročila za 40 milijonov lir škode

Huda ura, ki je prišla nad Rezijsko dolino, je povzročila cestam, pridelkom in napravam izredno dosti škode. Poškodovana je tudi televizijski priklopnik na Stavlici in vodovod v Osojanih in Liščecah. Dostim hišam je odneslo celo streho, cesta v Stolbico pa je še danes težko vozna. Voda je odnesla tudi največji jez Rezijske, dolg kakih 36 metrov, ki ga je dalo leta 1958 zgraditi ministrstvo za javna dela in ogrožen je tudi most. Po prvih ugotovitvah znaša škoda, ki jo je prizadejala huda ura, nad 40 milijonov lir škode.

Ob šestdesetletnici Miška Kranjca

Pisatelj usode ekonomskih emigrantov

V svoji številnih delih opisuje pisatelj prekmurske sezone, ki imajo podobno usodo kot ljudje iz Beneške Slovenije, ki morajo v tujino za kruhom

15. septembra je praznoval slovenski pisatelj Miško Kranjec šestdesetletnico svojega življenja. To, kar pomenita primorskim Slovincem pisatelja Ciril Kosmač in France Bevk, ki sta vnesla v slovensko književnost slovenskega primorskega človeka in njegovo problematiko, pomeni približno isto za prekmurskega človeka Miška Kranjca. V vseh svojih delih, romanah, povestih in novelah, ki se jih je nabralo kar za štirideset knjig, je Miško Kranjec obdeloval, opisoval in oblikoval usodo svojih ožjih rojakov, prekmurskih ljudi, ki so morali, pred vojno in zdaj tudi po njej, kot sezonci s trebuhom za kruhom v tujino. Po sebnosti predvojni sezonci iz Prekmurja so delili prav takšno usodo, kot beneški Slovenci danes, ki morajo prav tako v tujino za kruhom, ker jim rodna zemlja in država ne nudita niti najmanjših pogojev za eksistenčni obstoj. In tako so si ljudje in usode prekmurskih ljudi iz ravninskih predelov med Dravo in Muro, ob meji z Avstrijo in Madžarsko tako podobne slovenskim ljudem iz Benečije, da je morda prav, če se tudi naš list spomni pisatelja Miška Kranjca in njegove življenske obletnice.

Zato smo ob tej priložnosti pred kratkim obiskali pisatelja samega, da bi iz njegovih ust kaj več zvedeli o njegovem delu pa tudi o njem samem.

V prvem vprašanju smo jubilara vprašali, čemu se spet vrača zadnje čase na svojo staro temo, ki jo je nekoč že tako pretresljivo in prepričevalno obdelal pred vojno v svoji, danes že klasični knjigi Po vest o dobrih ljudeh. Pisatelj nam je odgovoril:

«Na to temo sem se najbrž povrnil zavoljo nekega spoznanja, da nismo rešili vseh problemov malega človeka, ki se nam je opletal okrog nog. To vprašanje bi moralo biti na dnevnem redu našega razreševanja. Vendar je iluzorno, da bi lahko rešili vse te probleme. Zato mi ta tema brodi po glavi že nekaj let, rad bi namreč izdal zbirko o malem človeku, ki naj bi bila nekak anketni list o njem in s tem tudi zaključil svojo serijo o malem človeku. Vendar moram pristaviti, da se je srž problema našega malega človeka le nekje bistveno spremenila. Sedanje sezonsko naših prekmurskih ljudi je danes čisto drugače značaja in nima nobene zveze s predvojnimi sezonci. Naši ljudje ne odhajajo v tujino zgolj zaradi kruha, temveč kupujejo zdaj tam stroje, da bi izboljšali gospodarstvo doma, ker se pač na stari način ne da več gospodariti. Prepričan sem, da to ni več ekonomska emigracija izgubljenega človeka, temveč gre za emigracijo našega človeka, ki teži k zvišanju življenskega standarda, h gospodarsko višji obliki proizvajanja. In to se pri nas že dobro in krepko pozna. Pri vsem tem pa me je zanimal predvsem mali človek: kako se je skušal znajti naš mali človek v novih razmerah, hkrati pa sem hotel soočiti namembnost nekega sistema in človekovega vraščanja vanj».

V naslednjem vprašanju smo se

pozanimali, kaj naš jubilar trenutno piše, oziroma pripravlja.

«Veste, če sem odkrit, zelo veliko časa bi še potreboval za pisanje. Tako bi moral dokončati svojo tetralogijo Za svetlimi obzorji, hkrati pa bi moral poravnati tudi stare dolgove z Rdečim gardistom. Tako pa, žal, na pridem do tistega dela pisanja, ki bi se mu rad posvetil. Mislim namreč na širšo družbeno analizo, ki bi nam bila krvavo potrebna. To sem namreč nekoč začel, ko sem pisal «Zgubljeno vero» in roman «Zemlja se z nami premika», vendar, kot sem že dejal, za to moraš imeti čas. Človek si pač naloži preveč nalog, ki jih potem ne more opraviti. Naše življenje postaja že kar prekratko.

Zanima vas, kaj trenutno pišem? Če sem odkrit, trenutno ne pišem prav ničesar, razen nekaj člankov za časnike. Pravkar pa je izšla moja knjiga Svetlikanje jutra pri Pomurški založbi, ki je nadaljevanje moje knjige «Mladost iz močvirja». V njej opisujem svoja prva leta ljubljanskega življenja v konviktu».

V zadnjem vprašanju pa smo Miška Kranjca naprosili, če bi nam kaj več povedal o tem, kako živi, kako preživlja svoj prosti čas, skratka, če bi nam razkril tudi kosček svojega intimnega, zasebnega sveta in življenja.

«V glavnem živim v Ljubljani, vsak mesec pa za nekaj dni obi-

ščem svojo Veliko Polano v Prekmurju. Sedmino svojega časa pa preživim kot ribič ob Savi med Lazami in Litijo. Včasih sem rad lovil ribe, danes pa nimam z njimi kaj početi. Ribištvu mi je danes zares samo v rekreacijo. In ker imam slabo srce, kljub temu lahko med ribarjenjem opravi vsakokrat kakih osem kilometrov pešhoje. Kadar pa sem v Prekmurju, v svojem rodnem kraju, pa se malce posvečam svojemu vinogradu. Sicer pa ves preostali čas pišem».

Zahvalili smo se Mišku Kranjcu za zanimive in ljubeznive odgovore, hkrati pa smo mu znova zaželeli ob šestdesetletnici predvsem še veliko zdravja in uspešnega knji-

ževnega ustvarjanja. Izrazili smo mu tudi željo, da bi dokončal vse načrte, ki mu rojijo po glavi in vznemirjajo njegovo ustvarjalno fantazijo. Zato od njega lahko upravičeno pričakujemo novih del, ki bodo predvsem in spet opisovala in upodabljala probleme našega malega, slovenskega človeka, čigar problemi so si na las podobni povsod: pa naj gre za njegove sezonce iz Prekmurja ali pa naše beneške ekonomske emigrante. In v opazovanju usod teh ljudi je Miško Kranjec prešel ozke okvire svojega rodnega Prekmurja ter postal zares ugleden, plodovit in pomemben slovenski pisatelj v najširšem smislu te besede.

Čistoča pri molži

Zdaj je že tako, da zaradi večje ponudbe ni več vsako mleko dobro za prodajo. Mlekarnice zahtevajo kvalitetno mleko, čim manj nesnage, čim manj škodljivih drobnosti in čim manjšo kislost. Toda kako ravnati pri molži, da ne bo trpela kakovost mleka?

— Mleko je edino hranilo, ki zadovolji vse potrebe mladega organizma; toda hkrati je tudi eno najbolj pokvarljivih. Pod drobnogledom opazimo v njem ogromno množico različnih drobnosti, med njimi tudi tiste, ki v poletnih mesecih kisajo mleko. Imenujemo jih mlečnokislinske bakterije; v mleku se nahajajo, četudi še tako skrbno ravnamo pri molži.

Če se mleko pri kuhanju sesiri, imenujemo to sladko sirjenje, ki ga povzročajo klice iz okolice, če molzač pri delu ni bil dovolj skrben. Podoben vzrok ima tudi napihovanje sirov, ki ga povzročajo maslenokislinske bakterije.

— Neumito vime krave je pogosten vir okužbe, zato je treba vime pred molžo umiti s toplo vodo in obrisati s čisto krpo. Še bolje je uporabljati natrijev hipoklorit, ki je blago razkuževalno sredstvo. Velikokrat nastanejo okužbe tudi zaradi slabo očiščene in malomarno vzdrževane posode.

Najhujši vir okužbe je mleko, ki se nahaja v sesnih kanalih vime. Skozi odprtine prihajajo do njega kužne klice iz gnoja in ga okužijo. Obvezno je zato prve curke mleka prestreči v posebno posodo in zavreči. Skrbeti je treba tudi za čistočo hleva in za zdravo krmo.

— Po molži je treba večjo nesnago odstraniti s precejšanjem skozi kovinsko sito, množenje drobnosti pa zau-

stavimo tako, da mleko takoj ohladimo, da ima čim manjšo kislinostno stopnjo. To naredimo tako, da vrče z mlekom postavimo pod tekočo vodo.

Pri molži se velja potruditi, saj je znano, kako hitro znajo mlečni kontrolorji zavrniti mleko, za katerega z različnimi metodami ugotovijo, da ne ustreza za ljudsko prehrano.

— Povoščeno platno bo držalo dalj časa, če ga večkrat očistite s krpo, ki ste jo namočili v hladno mleko.

— Preslane juhe ali omake omilimo z zakuhanim krompirjem, mlekom ali smetano. V preslano mesno juho zažvrkljamo surov beljak, ki bo vpil doberšen del soli. Juho nato precedimo.

— Krpo za loščenje parketa hranite vedno v pločevinasti škatli, ki mora biti zaprta, če ne, postane krpa trda in neuporabna.

— Jabolčna pita bo boljša, če uporabite za nadev trda jabolka, ki imajo dosti soka.

— Čebula se bo lepše pražila, če jo pred tem povaljate v moki.

Na pozabljenem grobu

Ko zvečer tam na grobovih bodo svečke zažarele, šla bom na pokopališče, tja, kjer zadnje bivališče so premnogi že dobili.

Poiskala bom gomilo zapuščeno, ki nobeno cvetje ne krasi je in oko nobeno nanjo solz ne lije.

Tiho se nad grob zapuščen bom sklonila. Nežno ga bom s cvetjem okrasila in med cvetje svečke goreče dala.

Tiho, tiho bom zašepetala, njemu, ki zapuščen sam počiva, da namesto vseh, ki so bili mu dragi svečke sem mu v spomin prižgala.

Ob stoletnici tabora v Šempasu

Prebujenje nacionalne zavesti

18. oktobra 1868. so v Šempasu priredili tretji veliki slovenski tabor, ki je sledil takoj za Ljutomerom (9. avgusta 1868.), Žalcem (6. septembra 1868.), Šempaski tabor je nadaljeval tradicijo prvega slovenskega tabora v Ljutomeru, kjer je prvič prišla do izraza globoka nacionalna zavest vsega slovenskega ljudstva, saj so prav ustavne spremembe leta 1868. v Avstroogrskega omogočile, da so se ljudje lahko začeli svobodno zbirati in manifestirati svojo nacionalno pripadnost.

Tako označujemo v slovenski zgodovini obdobje od 1868. leta do 1871. leta kot dobo taborov, saj je bilo v teh treh letih na Slovenskem kar osemnajst taborov, med njimi šest na Primorskem (Šempas, Biljana v Brdih, Tolmin, Sežana, Kured v Istri in Vipava). In prvi med njimi je bil prav tabor v Šempasu pred sto leti. Tabor v Šempasu je bil seveda zelo pod vplivom tabora v Ljutomeru in tudi primorski Slovenci so, kot štajerski in drugi Slovenci, terjali na njem predvsem zedinjeno Slovenijo, enakopravnost sloven-

skega jezika v šolah, cerkvah in javnih ustanovah ter še vrsto drugih, državljskih in političnih pravic. In ker prav zdaj obhajamo stoletnico prvega slovenskega tabora v Ljutomeru in Šempasu, smo se odločili, da ponatisnemo brošuro Ernesta Klavžarja pod naslovom «Složimo se!», ki je izšla 1868. leta v Gorici ob taboru v Šempasu 18. oktobra 1868. leta.

Na Goriškem so Slovenci osnovali 14 čitavnic, ktere širijo znanje in narodno zavest, in v katerih se pri besedah zbira ljudstvo, ker se smejo vdeleževati tudi nedružbeniki.

Kdor obiskava te čitavnice in posebno besede, prepriča se, da naše ljudstvo vrlo napreduje v omiki, kajti ljudje se ne morejo naveličati vbranega petja, govorov in deklamacij; čez vse pa jim dopadajo glediščne igre.

Ali po čitavnicah se zbirajo ljudje le po stotinah in s politiko se ne smejo pečati. Zato, in ker je zdaj vsak dan bolj potrebno zvedeti, kako da naši deželani mislijo o naj važnejših rečeh narodnega življenja, menili so nekteri, da je čas sklicati Slovence v velik zbor, in poprašati jih o teh rečeh. Postava od 15. novembra 1867 to dovoljuje; vsako novo pravico pa mora skrbeti in dobr gospodar v posebni vzet, da ne ostane le na papirji, — in tako tudi vsak svobodni narod. Te in take misli so imeli nekteri domoljubi in sklenili so sklicati Slovence v tabor, ali vsaj poskušati, kaj se dá storiti. Obveljala je misel, da morajo pred vsem župani in podžupani stopiti na čelo, saj občinski zastopniki poznajo nar bolj kar ljudstvo misli in želi, in oni se nar ložej porazumejo se svojimi občinarji. V tem zmislu je pisano prvo povabilo, ki se tako-le glasi:

«Gospod župan!

«Kakor doleten gospodar mora tudi doleten narod za

se sam skrbeti med mejami, ki jih stavijo postave.

«Nova postava pripušča vsakemu narodu, da se sme zbirati v narodne shode, ali kakor Slavjani pravijo, v «narodne tabore», da ljudstvo izreče po tej javni poti svoje pravične želje. Čehi, naši slavni bratje, so se precej lotili te poti in zbralo se jih po 6, 10 do 20 tisoč v enim kraju, kjer so pod milim nebom sklepali o važnih svojih zadevah. Štajarski Slovenci se zdaj sbirajo v Ljutomeru, in nadjati se je, da jih pride več tisoč in sklepali bodo o zadevah, ki so imenitne za vse Slovence. — Štajarski Slovenci so na nemški meji, mi pa smo na laški, in prav na mejah nam je sveta dolžnost zvesto skrbeti za narodnost našo, da ne poginemo, kajti le predobro so nam znani naklepi naših nasprotnikov; skrbeti pa nam je tudi za splošno blagostanje. —

«Prevdarjaje vse to in vse naše razmere, sklenili smo podpisani župani in drugi rodoljubi skušati, da napravimo tudi na Primorskem tabor, kateri naj bi sklenil:

«I. da se imajo vpeljati brez zamude ne samo slovenske normalke, ampak tudi slovenske gimnazije, realke, in više šole. Mi hočemo omiko in napredek, vidimo pa po svetu, da se ni nobeden narod omikal drugače, kakor po narodnih šolah, — to že zdrava pamet kaže; zraven pa, in na podlagi narodnega jezika, naj se mladina uči še drugega jezika, če ga potrebuje.

«II. da se izda postava, da imajo c. k. uradniki brez odloga po slovenskih uradnih slovensko pisati vse, kar pride slovenskim strankam v roke, da se pa ob enim odloči čas, stavimo 2 letna doba, po preteku ktere imajo po teh uradnih le po slovensko uradovati.

(Se nadaljuje)

za naše mlade bralce

Kavkaška pravljica

Kateri je neumnnejši

GORJE

Živela sta dva rokodelca, čevljar in krojač, ki sta se lepega dne šla sprehajati. Srečal ju je jezdec in jima voščil dober dan.

Takoj sta se pričela pričkatati. «Mene je pozdravil», je trdil prvi.

«Ne, meni je rekel dober dan», je vztrajal drugi.

Prepirala sta se tako dolgo, da sta si planila v lase. Tedaj se je čevljar spomnil, da bi bilo najbolje, če bi vprašala jezdeca, koga je pozdravil. Krojač je bil s tem zadovoljen.

Začela sta teči za jezdecem, ga klicati in mu mahati s kučmami. Ko ju je ta slednjič zagledal, sta mu zaklicala, naj se ustavi.

«Kaj pa hočeta?» ju je vprašal, ko sta ga dohitela.

«Rada bi vedela, koga izmed naju si malo prej pozdravil», sta dejala rokodelca.

«Oba sem pozdravil, to se razume», je odgovoril jezdec.

«Ne, ne, to ni res! Samo enkrat si rekel »dober dan«, toda komu?»

Rokodelca sta tako dolgo silila v jezdeca in nista popustila, da je le dejal: «Tistega od vaju sem pozdravil, ki je neumnnejši. Zdaj se pa sama zmenita».

Tedaj se je zopet začel velik prepir.

«Jaz sem bolj neumen kakor ti», je vpil čevljar.

«Ne, jaz sem bolj neumen», se je drl krojač.

In pričkala sta se in prepirala, da se je jezdecu zdelo že preneumno.

«No», je dejal, «na ta način ne bosta prišla do konca. Vsak izmed vaju naj mi pove največjo neumnost, ki jo je storil v življenju, pa bomo koj vedeli, kateri je neumnnejši».

«Nekoč sem imel pet vajencev», je začel čevljar. «Bili so navajeni, da so mi vedno vzklikali »na zdravje«, kadar sem kihnil. To mi je že presedalo, zato sem jim nekoč rekel, naj mi, kadar kihnem, ne vzklikajo več »na zdravje«, tem-

več naj plosknejo z rokami... Neko jesen sem kopal v vrtu jamo, da bi vanjo shranil krompir za zimo. Izkopal sem tako globoko, da nisem mogel zlesti iz nje. Tedaj je žena poklicala vajence, da mi pomagajo. Prinesli so dolgo vrvo, ki so mi jo vrgli, privezal sem se nanjo, oni pa so vlekli. Bil sem že čisto pri vrhu, ko sem nenadoma kihnil. Vajenci so nenadoma izpustili vrvo in ploskali z rokami. Padel sem nazaj v jamo, si zlomil eno roko, si prebil črepinjo in si izbil eno oko».

«Jaz pa sem imel deset vajencev», je povzel krojač. «Ti so mi vsak dan voščili »dobro jutro«. Tega nisem mogel trpeti in sem jim rekel, da poslej z njimi ne bom tratil nepotrebnih besed. Nekega dne sem zbolel. Vajenci so me po-

ložili na nosila in me odnesli k sosedu. »Naš mojster je bolan«, so rekli. Molčal sem. Nato so mi skuhalo juho, a so jo sami pojedli in trdili, da sem mrtev. Spet nisem rekel nobene. Poklicali so ljudi, ki so me umili in preoblekli za pogreb. Jaz pa nič, ostal sem nem.

Nato mi je eden izmed vajencev vtaknil klobček sukanca v usta in rekel, da sem zopet oživel, a da mi je lice zateklo in ga je treba prerezati. Poklicali so zdravnika. Ostal pa sem še vedno mutast. Zdravnik mi je prerezal lice, mi vzel iz ust klobček sukanca in trdil, da je to bula, ki jo je izrezal. Nato sem vstal in ne da bi rekel kako besedo, odšel domov in si zavezal lice».

«Tebe sem pozdravil», je dejal jezdec, obrnil konja in odpeketal.

L A Ž

Nekoč je zbolel car pa je izdal ukaz na vse dvorjane, kmete in meščane, naj pridejo k njemu in ga zabavajo, naj mu pripovedujejo laži, ampak takšne, da niti besedice resnice ne bo na njih. Pa karkoli se mu nalažejo dvorjaniki, iz zavisti zmerom pravijo drug drugemu: «Kakšna laž pa je to, to je čista resnica». Pa se je priglasi kmet.

«Jaz bi», jim pravi.

«No, laži».

«Ko smo živeli še z očetom, pripoveduje, »in smo se ukvarjali z gospodarstvom, takrat smo imeli polje trideset vrst od vasi in nekega leta je pšenica tako lepo obrodila, naenkrat je dozorela in se začela osipati. Bilo pa nas je sedem bratov doma. Ko smo šli kositi, smo pozabili kruh vzeti s seboj in brez premora smo kosili sedem dni in sedem noči, ne da bi jedli in pili. Ko je prišla nedelja,

pa gremo domov večerjati. Prišli smo in mati nam je dala vročih cmokov. Sedli smo pred pragom, tam je ležal kamen. Ko sem sedel na ta kamen in pograbil cmok, je tako skočil skozi mene, da je šel še skozi kamen in se je še kakšnih sedem sežnjev globoko zarinil v zemljo».

Gospodje pa rečejo:

«No, kaj», to se lahko pripeti: če kmet sedem dni nič ne je, ponori, a da je cmok kamen prebil — morda je bil pa to mlinski kamen. To še ni laž».

Pa ga spet za drugi dan pokličejo, naj pripoveduje laži.

«Ko sem začel sam gospodariti», pripoveduje kmet, sem zmerom hodil na lov, imel pa sem takšnega psa, da ga nikoli nisem krmil. Nekoč sem šel z njim na lov, vzdignil sem zajca in spustil psa, on pa za njim. Dohitel ga je in pogoltnil, samo zadnje noge je bilo še videti. Zlezal sem s konja pa k psu, a ko sem mu roko potisnil v gobec, sem ga obrnil — kakor rokavico. Po tistem sem še sedem let lovil s tem psom».

Gospoda pa spet:

«Eh, to še ni laž: vse to se lahko zgodi».

Gospoda kajpada tare zavist, da jih takle preprosto kmet poseka pred carjem. Začeli so carja pregovarjati tako in tako in so ga prepričali, da mož govori resnico.

Pa pride kmet še tretji dan k carju. Car sedi, okoli njega pa vsa gospoda, odličniki, generali, senatorji, vsi. Pa reče kmet:

«Ko smo še skupaj gospodarili z očetom, tedaj je tale gospod vzel sto tisoč na posodo pri nas, tale petdeset, tale pa deset tisoč». In vse jih imenuje po imenih in našteva denarce. Car pa vpraša: «Kako, ali je to res?».

Gospoda pa je bilo sram priznati, da kmet laže bolje od njih, in pravijo:

«Res je, res je!».

«Če je res, pa plačajte!».

In morali so plačati. Kmet je pobral denar. Pa še car mu je nekaj primaknil in šel je lepo domov.

Ukrajinska pravljica

Na koncu vasi sta živela dva brata, bogataš in siromak. Pa je siromak nekoč prišel k bogatašu in sedel za mizo. Bogati pa ga naze.

«Poberi se od mize», mu reče, »pojdi na gumno vrane odganjat».

Šel je brat siromak in začel odganjati vrane. Odletele so, a med njimi je bil jastreb — zdaj odleti, zdaj pa spet sede. Utrudil se je že siromak, ko ga je odganjal, pa se je začel kregati nanj. Jastreb pa mu reče:

«Nikar ne živi v tej vasi, tu ne boš doživel sreče, pojdi rajši v drugo vas».

Vrnil se je siromak domov, pobral otroke in ženo, vzel nekaj obleke in živeža, vrgel čutarico čez ramo in nesel vse skupaj v drugo vas. Grede po cesti in grede, gorje — podobno je mehurčku na vodi ali nekaj takega — pa se je obesilo na kmeta in mu pravi:

«Kam pa me nosiš? Jaz se ne ločim od tebe, zakaj ti si moj».

Pa se je otrokom zahotelo piti in kmet je zavil k reki. Zajel je vode, potem pa je potlačil gorje v čutarico, jo zamašil s čepom in jo v vodo vred zakopal na bregu.

Šli so dalje. Grede in grede in glej — vas stoji pred njimi, a na koncu vasi prazna bajta — ljudje so pomrli od gladi. Pa so šli in se naselili v njej. Ko že sedijo v bajti, slišijo, kako nekdo vpije s podstrešja: «Spravi me dol? Spravi me dol!» Stopil je kmet v

vežo, vzel vrvo in zlezal na podstrešje. Tam pa sedi kozliček z rožički — bil pa je to vrag, ne izrekajmo v hiši njegovega imena. Kmet je z vrvo privezal kozlička za roge in ga je hotel rahlo spustiti s podstrešja. A komaj ga je prinesel do lestve, se je v veži kar usulo denarja. Kmet je zlezal s podstrešja pa začel nabirati in nabral ga je za cela dva lonca.

Pa sporoči kmet po ljudeh svojemu bratu, naj pride, da bo živel pri njem. Slišal je to brat in si mislil: — Gotovo nima kaj jesti, zato me kliče. — Naročil je, naj napečejo mlincev, in je šel. Spotoma pa je izvedel, da je njegov brat z bogatel, in žal mu je bilo, da bi mu nesel mlince: šel je in jih zakopal v ilovko. Potem pride in brat mu pokaže najprej eno skrinjo denarja, potem pa še drugo. Zavist je prevzela bogataša. Brat pa mu reče:

«Pa jaz imam še denarja, zakonpanega v čutarici zraven reke, če hočeš, ga vzemi».

On ni hotel ostati v gosteh, podvizal se je k reki in poiskal čutarico. A komaj jo je odprl, je gorje skočilo iz nje pa v njega in se je obesilo nanj.

«Ti si moj, ti si moj!» je vpilo gorje.

Prišel je domov in glej — vse njegovo bogastvo, kolikor ga je bilo, je pogorelo, tam, kjer je stala hiša, je ostalo samo pogorišče. Tedaj se je skupaj z gorjem naselil v bajtici iz zemlje, kjer je prej živel njegov siromašni brat.

Medved, volk in lisica

Živel je medved, ki je imel veliko glavo, a v glavi le malo pameti. Nekoč, ko je začela pritiskati zima, sta prišla k njemu volk in lisica.

«Hm, kako prijetno je v tvojem brlogu!» je rekla lisica. «Kaj, če bi mi trije živeli skupaj? Tako bi nam bilo topleje».

«Tudi kratkočasneje bi nam bilo», je pristavil volk.

«Meni je prav», je menil medved. «Ko pritisne mraz, se bomo skupaj stisnili in gredli. Kar ostani!».

In tako so medved, volk in lisica živeli družno v istem brlogu.

Zima pa vsak dan hujša. Snega je zapadlo tako na debelo, da naše živali niso mogle na lov. Tiščale so se v brlogu in hudo strdale. Le medved je odšel v sneg, da si poišče trhlejšega lesa. V sili bi tudi tega žrl.

Volk in lisica sta ostala sama in tedaj je dejala lisica:

«Strašno sem lačna. Ti tudi, kaj, stric volk? Poginila bova, če ne požreva medveda».

«Pst, tiho!» je zašepetal volk in se plašno ozrl. «Če naju sliši medved, naju on ubije in požre».

«Nič se ne boj», je dejala lisica. «Bom že jaz vse uredila. Ti samo stori, kar ti bom rekla».

«Kaj naj storim, botra lisica?».

«Lezi in naredi se mrtvega! Ko te z medvedom vrže v vodo, skoči na breg, kakor da si znova oživel».

Volk je bil zadovoljen. Ubogal je lisico, legel in se naredil mrtvega. Ko se je medved vrnil v brlog in zagledal mrtvega tovariša, se mu je bridko storilo. Zjavkal je in zatožil, debele solze so mu lile iz oči.

«Nič ne jokaj!» ga je tolažila lisica. «Vem za vodo, ki oživlja mrliča. Tja ponesiva najinega prijatelja...».

In tako sta tudi storila. Zgrabila sta volka, ga nesla do bližnje reke in ga štrbunknila v vodo. In glej, komaj se je volk zmočil, že je oživel in splaval na breg. Bil je zdrav kot prej.

Vrnili so se v brlog. Tedaj je lisica rekla medvedu:

«Glej, prijatelj, z volkom sva tako lačna, da bova že jutri poginila, če ne dobiva kaj za prigrizek. Dovolj, da te pojeva. Za to dobiš petindvajset ovc. Ko te požreva, te poneseva v ono vodo, da boš zopet oživel».

Medved, ki je bil počasne pa meti, je nekoliko pomislil.

«Petindvajset ovc», je vprašal.

«Petindvajset», je pritrdila lisica. Prihodno jesen. Moja častna beseda!».

Medved je sklenil kupčijo. Mirno se je dal pojesti lisici in volku. Od njega so ostale same kosti.

.....

Uganke

Ima pač noge,
a z njimi ne gre,
ima pač glav,ov,
ne misli pa znjo,
jeziček vrti,
a ne govori.

(Dete v zibel)

Dva očeta, sina dva
sekat les sta v hosto šla,
štirje so no štiri dele
razcepili deblo jele,
četrtna je ostala.
Je resnica to, je šala?

(Ded, sin in vnuk)

Brez oči po poti gre,
domov pride brez glave.

(Podkev)

Mi - dolgovi - krajcar

Trije bratje iz Telebanov so nekoč šli na Tatarsko. Hoteli so se naučiti tatarsčine, a so bili prekratke pameti in pretrdih glav. Ko so se vračali domov, so znali samo tri besede. Prva je bila »mi«, »dolgovi«, a tretja »krajcar«.

Med potjo so zagledali na cesti mrliča. Bil je to popotnik, ki so ga razbojniki ubili in oropali.

Trije Telebanci so bili dobrega srca, nesrečnik se jim je smilil. Dolgo so stali ob njem in ga gledali. Prav tedaj je prijezdil po cesti tatarski policaj. Zagledal je mrliča, ob njem tri brate Telebance in se je ustavil.

«Kdo je umoril tega moža?» je vprašal tatarski.

Telebanci so mu odgovarjali s tremi tatarskimi besedami, ki so jih znali.

«Mi», je dejal prvi.

«Zakaj ste ga umorili?» je vprašal policaj.

«Dolgovi», je rekel drugi.

«Zaradi dolgov ste ga? Koliko pa vam je bil dolžan?».

«Krajcar», je zinil tretji Telebanc.

Ko je policaj to slišal, je zvezal vse tri Telebance in jih odpeljal pred sodnika.

Trije bratje so tudi pred sodnikom ponovili, kar so že rekli policaju. Zato so jih vrgli v ječo, da jih obsodijo na smrt.

Sodnik pa je bil moder mož in se je zamislil nad Telebanci. Čudno se mu je zdelo, da bi morilci kar tako priznali svojo krivdo. Kaj takega se še ni primerilo. Posumil je, da se trije bratje morda niso najedli pameti z veliko žlico. Sklenil je, da bo preskusil, kolikšna je njihova neumnost.

Ukazal je prinesiti dve skledi in jih postaviti pred Telebance. V prvi so bile črne češnje, a v drugi hrošči. Hrošči so gomazeli in poskušali pobegniti na vse strani.

«Pojejmo najprej te češnje, da nam ne utečejo», so vzklikali Telebanci drug drugemu in segali po hroščih.

Sodniku je bilo takoj jasno, kako je z njihovo pametjo. Izpustil jih je iz ječe, da so se vrnili v Telebane. Doma so se na vsa usta hvalili, kako so se samo s tremi besedami do bro sporazumeli s Tatari.